

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

37. Pluries quasitum à me fuit, an contractus, qui vulgo dicitur Apagare, Consignare, & in hoc Regno Sicilia frequenter celebratur, sit licitus; & non vsurarius? & pro praxi, & intelligentia huius ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

verbi gratia, aliquis nomine pene tenetur aliquid sol-
veres, si penam in tempore non soluit, non tenetur sol-
vere interesse dicta pene. Ex p. 1. tr. 8. Ref. 19.

§. 1. **N**oster D. Andreas Molfesius in sua summa,
p. 62. tract. 1. c. 7. n. 113. & P. Megala 2. 2.
lib. 2. c. 6. q. 1. n. 2. partem tenent negativam. Hanc sen-
tentiam sequuti sunt Malderus in 2. 2. tract. 5. c. 3. dub.
1. & Iacobus de Graffis p. 1 lib. 2. c. 105. n. 8. Honde-
deus conf. 1. n. 28. Francus dec. 254. n. 14. Rodericus de
annuis reddit. lib. 5. q. 7. n. 27. & Decisiones nouissimæ
Rotæ Romanæ vol. 1. dec. 315. n. 8. Probatur ratione:
nam hoc esset quadam superfectatio, & anatomicismus,
iure prohibitus, vt vfura vlturarum, vt patet ex l. vlt. C.
de vfu. Secundo, si admitteretur interesse alterius
interesse, res in infinitum progredieretur contra tex-
tam l. vnica, vers. in aliis autem casibus. C. de sen. que
pro eo, quod interest, profertur.

2. Sed affirmatiuam sententiam probabiliorem
esse cenfeo, quam tuerentur Alphonfus Villagut in tract.
de vfu, 9. 18. n. 34. Rota Genentis in dec. 134. in fin.
Rota Mantuana, vt testatur Bursatus lib. 1. conf. 68. n. 2.
Beretta conf. 25. n. 5. Cagnolus in leg. vnio. C. de sen.
pro eo, n. 46. & nouissime Scaccia in tract. de commer-
ciis, §. 7. gl. 2. à n. 19. vsque ad 59. cum Polydoro Ripa
obferu. 224. n. 8.

3. Et ratio est aperta: nam, sicuti primum interesse
debetur: sic etiam debetur & secundum, & aliud dein-
ceps, cum nulla probabilis differentia afferatur inter
vnum, & aliud interesse: decurfo enim primo interesse,
illud effectum est capitale, quo non restituto causatur
nouum interesse, cum creditor careat lucro, quod ha-
buisset, si illud solutum sibi fuisset. Et hoc dicere voluit
Signorolus in conf. 65. dum respondit, lucrum lucri
deberi: quia, posteaquam lucratum est, illud lucrum fa-
cit sortem, & capitale.

4. Notandum est verò, interesse penarum nullo
modo peti posse, vt, v. g. aliquis nomine pene tenetur
aliquid soluere, si penam in tempore non soluit; non
tenetur soluere interesse dicta pene, vt optime notat
noſter P. Molfesius in summa tom. 2. tr. 12. c. 23. n. 37.

5. His suppositis respondeo: In hoc contractu, vt
vulgò dicitur, *alla meta*, sine vilo serupulo concedere
possunt Confessarij, vt interesse ratione lucri cessantis
adiiciatur sorti principali. Vide Lessium lib. 2. c. 23.
dub. 9. n. 85. Sed ad alias, non minus in praxi occur-
rentes difficultates deueniamus.

RESOL. XXXVI.

An si venditor tradidit rem emptori, & ipse non soluit
pretium, possit recipere vfuras pretij pro ratione fru-
ctuum?

Et quid pro ratione damni emergentis, & lucri cessantis?
Et aliqua alia circa hoc aduertuntur. Ex p. 3. tract. 5. &
Misc. 1. Ref. 115. aliàs 114.

Sup. hoc pro
contraria
diffic. qua
doctrina po-
teſt deſeruire
p. 9. hac q.
ſuprà lege
Ref. 18 & ſi
placet, lege
etiam Ref.
cius not.

§. 1. **N**egatiuam sententiam in foro conscientie
tenet Megala in 2. 2. lib. 2. c. 6. q. 1. n. 19. vbi
ſic ait: Dico non licere venditori in foro conscientie
vfuras, seu fructus pretij non soluti exigere, nec exa-
ctas retinere, nisi ob moram emptionis, damnum ali-
quod illi emergat, vel lucrum illi ceſſet, nam cum ſint
vfura intrinſecus male, ſemper erunt male, ita vt nec
à legum diſpoſitione, nec alia via iuſtè fieri poſſint. Ita
ille, & ante illum Leſſius lib. 2. cap. 21. dub. 13. n. 109.
& Filliucius tom. 2. tr. 35. c. 8. n. 276.

2. Sed multi ex l. vlt. ff. de periculo, & ex l. curabit,
C. de act. empt. contrarium docent, & aſſerunt, quòd ſi
vendedor rem venditam tradat emptori, & emptor in
mora ſit tradendi pretium, ſiue totum, ſiue partem eius,
non ſolum ad pretium, aut partem pretij non ſolutam,

ſed etiam ad vfuras pretij non ſoluti cogendus erit,
iuxta fructum pretij nondum ſoluti proportionem; vt
ſi nihil pretij ſoluit, reſtituat omnes fructus; ſi dimidiã
vel tertiam partem pretij, tantum ſoluat dimidium, vel
duas tertias partes fructuum vltra pretium. Et ita do-
cet Conarruias lib. 3. var. reſ. c. 4. n. 5. Molina, Bins-
feld. Sã, quos adducit Tannerus in 2. 2. diſp. 4. q. 7. dub. 2.
n. 48. aſſerentes, dictas leges procedere etiam in foro
conſcientiæ, & illas ab vfura liberant.

3. Sed in hac quaſtione mihi placet opinio Ferdinan-
di Rebellij p. 2. lib. 9. q. 16. ſect. 1. n. 11. vbi prædictas le-
ges ab vfura excuſandas eſſe putat, non ex parte dilata-
ſolutionis, ſed ex eo quòd propter moram culpandam,
ſiue culpam non ſoluendi pretium in penam moroſi
emptoris actionem in foro externo, venditori concedere
voluerunt, ad exigendos omnes fructus, quos emptor
petcepit, vel percipere potuiſſet ac per negligentiam
non percepit, à tempore moræ iuxta propoſitionem
pretij non ſoluti. Ex quibus infero n. 14. quoad forum
conſcientiæ, non eſſe cogendum dictum emptorem ad
prædictos fructus, ſiue vfuras pretij ſoluendas, ante cõ-
demnationem; cum id in penam pro culpa à iure de-
cernatur, & pena non debetur ante iudicis ſententiã.

4. Nota etiam cum dicto Rebellio n. 13. quòd in fo-
ro conſcientiæ ſi venditor nollet iudicialiter exigere
dictam penam à iure ſtatutam, id eſt, fructuum reſtitu-
tionem, ſed tantum lucrum ceſſans, vel damnum emer-
gens, emptor in conſcientia illud compenſare tenetur
ante illam iudicis condemnationem, cum ſit damnum
datum ex peccato contra iuſtitiam commutariuam,
nempe ex mora culpabili. Ita Rebellius.

5. Ex quibus patet reſponſio ad argumentum Me-
gala. Non enim illa leges in tali caſu tribuunt vfuras
vnditori, ſed penam moroſo debitori imponunt ſol-
uendam venditori. His tamen non obſtantibus, prima
opinio eſt probabilior, non tamen damnarem hanc ſe-
cundam ſequi volentem; eſt enim probabilis. Vide
etiam circa præſentem quaſtionem Azoribus tom. 3.
lib. 8. c. 15. & Nauarram de reſt. lib. 1. c. 2. n. 18.

RESOL. XXXVII.

Pluribus quaſtum à me fuit, an contractus, qui vulgò dicitur
Apagare, & Conſignare, & in hoc Regno Sicilia
frequenter celebratur ſit licitus, & non vfurarius?
Et pro praxi, & intelligentia huius contractus prius ali-
qua notantur. Ex p. 1. tr. 8. Ref. 65.

§. 1. **N**otandum eſt pro praxi huius contractus, quòd
ita celebratur. Ioannes, verbi gratia, menſe
Ianuarij habet centum modios frumenti, quos vendit
Petro, & non tradit nunc, quando celebratur contra-
ctus; ſed obligat ſe illos conſignare menſe Iulij, quãdo
Petrus emens ſoluet pretium, quod ipſi contrahentes
taxant menſe Ianuarij quando faciunt contractum:
pretium autem non eſt illud, quo valebant frumenta
menſe Iulij, neque quo valent nunc menſe Ianuarij, ſed
illud, quod taxant contrahentes menſe Ianuarij, & ſol-
lent ex communi conſenſu hoc modo definiite pretium
ſoluendum. Hoc pretium verò ita taxatur, vt ſi menſe
Ianuarij tempore contractus, modius frumenti valeat
quadraginta tarenis, ipſi determinant, & conueniunt, vt
menſe Iulij ſoluantur, v. g. quadraginta tres tarenis, au-
gendo aliquid vltra pretium currens tempore contra-
ctus: atque ita taxato pretio maiori, qui valet de præ-
ſenti, vendit frumentum conſignandum, & ſoluendum,
quando conſignabitur menſe Iulij.

2. Notandum ſecundò, quòd eſt proprium, & ſpecia-
le in hoc contractu, vt Ioannes venditor frumentorum
conſignandorum menſe Iulij, teneatur illa dare Petro
emptori, quoties petierit medio tempore, à Ianuario
ad

ad Iulium, & toto illo tempore medio dicta frumenta stant periculo, & expensis Ioannis venditoris: si verò transferat Iulius, & Petrus non acceperit frumentum, Ioannes tunc debeat advertere, & cogere Petrum, vt illud accipiat, aliter proferatur de interesse, & expensis; & periculum deinceps frumenti, erit penes Petrum. His ita notatis.

3. Dico, quòd si iste contractus celebretur inter eos, qui realiter, & verè emunt frumenta, & non fictè, vt ex tali fictione lucenter; nam alioquin iurarent falsum: dico, inquam, quòd talis contractus est licitus, & non vsurarius. Probo primò: nam est contractus vere emptionis, & venditionis. Secundò, illud plus, quòd accipitur vltra pretium currens, Ioannes licitè accipit sine aliqua iniustitia: quia illos duos, vel tres tarenos accipit pro expensis, laboribus, & periculis, quæ subitè conferuando frumenta ad mensem Iulij. Tertiò, in hoc contractu adest æquale, & probabile periculum, tam venditoris, quàm emptoris: nam in mense Iulio potest pretium esse maius, vel minus: ergo vterque subitè periculum lucrandi, vel perdendi. Quartò, in hoc contractu est quedam species contractus, quæ vulgò dicitur, *arrisicare*: ex eo, quòd venditor, & emptor taxant pretium de præsentè in mense Ianuarij, & exponunt se periculo, vt mense Iulij perdant, vel lucrentur propter æquale, & probabile periculum, cui se exponunt: talis verò arrisicatio, vt vulgò dicitur, stante periculo probabili euentus lucrandi, & perdendi licita est: ergo licitum erit etiam illud plus, quòd ex tali arrisicacione datur, & accipitur. Propter has rationes Confessarij sine vilo scrupulo possunt talem contractum, tanquam licitum, & tutum in praxi consilire, & admittere, salua semper, &c.

RESOL. XXXVIII.

An licitè vendere pretio currenti tempore solutionis? Et notatur non esse licitum vendere triticum, vel aliquid aliud pretio præsentè cum pacto, vt cum solutio fiat, tempore præfixo, sit in ipsa specie tritici, vel in pecunia ad electionem venditoris? Ex p. 1. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 2.

§. 1. **A**firmatiuè respondet Caietanus in 2. 2. q. 78. a. 1. & ibid. in *elect.* Franciscus Victoria cum multis recentioribus Thomistis, quia tempore solutionis dicitur perfecta venditio. Et hanc sententiam probabilem esse putat Sotus de *inst. lib. 6. q. 4. a. 2.*

2. Sed ipse contrariam tenet, si non eras seruaturus merces tempore solutionis, cum communi Doctorum. Dicendum est igitur, posse quem vendere credito pretio currenti tempore solutionis, si pro tunc seruaturus erat illas merces. Tamen in tali casu rectè notat la Cruz in *direct. p. 1. pr. 7. q. 5. dub. 7. concl. 2.* postea de pretio deducendas esse expensas, quæ faciendæ erant, verbi gratiâ, pro conferuando tritico, & pericula, si quæ probabiliter timentur in eius conferuacione. Item habenda erit ratio pretij, quo res in Maio, verbi gratiâ, estimarentur, si vsque tunc seruarentur; nam si mille cori tritici in Maium setuantur, ex copia vilescet pretium. Hæc ille, quæ sunt valde menti tenenda. Sed circa præsentem quæstionem, vide Molinam *disp. 355. Medinam de *restit. q. 38.* Rebellium p. 2. lib. 9. q. 11. Atagoni in 2. 2. q. 77. art. 4. & ibidem Saloniium *conrouers. 2. 2. & alios.**

3. Notandum est etiam cum Villalobos in *summa, tom. 2. tract. 11. difficult. 6. num. 3.* [que no es licito vender el trigo apreciado al precio, que vale al presente, con pacto de que se pague para tal tiempo in trigo, d en dinero, como mas quiesiere el que le vende; por que en tal caso el que vende posuit spem in tuto, esto es que

assegura su negocio, y no se pone à peligro de perder, pues ha de escoger; y el otro si. Ita ille, & ante illum Rebellius p. 2. lib. 9. q. 11. n. 12. in quo multi Barones, & negotiatores miserimè decipiuntur.

RESOL. XXXIX.

Virum licitum sit percipere lucrum cessans ex mutuo, si compensetur alio lucro, quo caret mutuanus, si non mutuetur? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 34.

§. 1. **R**espondeo, esse licitum, & vsuram. Vnde colligitur esse vsurarios mercatores, qui vendentes credito, accipiunt aliquid vltra pretium rigorosum, dicentes, se id accipere ratione lucri cessantis, eò quòd si statim eis solueretur merces pretio summo, aut medio; tantundem, aut plus lucrarentur, quàm recipiant vltra sortem; aliunde enim hoc lucrum compensatur: nam vendendo ad creditum, quòd virtualiter est mutuare, plures habent emptores, pluresque res vendunt; & ita compensatur luctum, quòd vendendo numerata pecunia haberent.

2. Et ita docet Salas *tract. de vsuris, dub. 20. n. 5.* & ante illum Molina *tom. 2. tract. 2. disp. 316. n. 4.* vbi sic asserit: [Si hi homines solum venderent pecunia statim numerata, certè in fine anni non tot merces vendidissent, quot vendunt, vendendo simul credito: quia longè pauciores emptores habuissent. Neque ex eo, quòd credito multis vendant, nullum lucrum eis cessat; quòd habuissent, si solum negotiari vellent pecunia statim numerata: quin potius eis lucrum accrescit, si intra limites iusti pretij credito vendant eis, qui non habent pecuniam præsentem, quæ emant: quoniam vltra alios, his etiam vendunt quibus non vendidissent, nisi credito vellent eis vendere. Ita Molina.

3. Quòd etiam antea docuerat Michaël de Palatio *lib. 4. de contract. c. 4. dub. 5.* vbi multa aduersus dictos mercatores adnotauit, & præsertim, quòd vendendo ad creditum, vendunt merces, pretio rigoroso: quòd non haberent, si pecunia numerata illas venderent. Notent hæc Confessarij: quia hic casus passim in praxi occurrere solet, maxime cum illis, quos nos vulgò vocamus *Panneri,* & *Merceri.* Sed apponam hæc alium casum, etiam in praxi sæpius occurrentem.

RESOL. XL.

Olim hæc quæstione ventus sum, virum sit licitum exigere aliquod supra iustum pretium ratione periculi fortis, cui interdum vendens credito exponitur, & hoc sine onere restitutionis? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 57.

§. 1. **N**on est tam facilis hæc quæstio, vt multis forsitan videatur: nam sine peccato, & onere restitutionis hoc fieri posse mordicus negant hi omnes, Sotus de *inst. lib. 6. q. 4. a. 1. dub. 2.* Navarrus c. 23. nu. 81. Lopez in *instr. p. 1. c. 220.* Palac. de *contr. lib. 4. c. 3. concl. 8.* Garzias de *contr. lib. 1. c. 23.* Toletus de *sempit. peccatis. c. 5.* Azorius p. 3. lib. 8. c. 8. q. 7. & Rebellius de *oblig. iust. p. 1. lib. 9. q. 12. n. 1.* qui validissimis rationibus probat hanc sententiam, ex quibus aliquas accipe: Vsurarius eris, si cogas mutuatarium ad ineundam tecum assecurationem eiusdem mutui, etiam pro vilissimo pretio, vt patet *ex c. nauigantis, de vsuris.* Ergo à fortiori vsurarius eris, si non mutues alteri, nisi sub obligatione reddendi aliquid vltra sortem pro periculo, cui mutuum exponis: & eadem ratio in credito militat. Consequetia probatur: nam vtilior videtur debitori, & minus onerosa prior, quàm secunda obligatio. Secundò: quia nec timor periculi, nec ipsum periculum de non soluendo

M 4 mutuo,

Sup. hoc in tra lege doctrinam Ref. 66. 67. & 77.

Sup. hoc in Ref. seq.